

Από τα παιδιά του Μάρκου στα παιδιά του Χίμλερ

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ Ν. ΠΕΡΑΝΤΩΝΑΚΗ

Η εικοσιπεντάχρονη παρούσα της Μάρας Παπαθανασοπούλου στα Γράμμάτά μας υποβάλλει τριών ειδών εκτιμήσεις: είτε η ίδια αδίκησε τον εαυτό της ξεκινώντας με έργα όπως «Ο Ιούδας φιλούσε υπέροχα» (1998), που πρωμοδότησαν τη ροζ λογοτεχνία και την ερωτική δολοπλοκία μέσα στις επιφανειακές διαφυλικές σχέσεις, είτε η κριτική κακώς είδε στις αρχικές της προσπάθειες μια ευπώλητη ευκολία και την απαξίωσε, χωρίς να λάβει υπόψη της τις αρετές της γραφής της, είτε τέλος η ίδια η συγγραφέας μετακινήθηκε σταδιακά από το μπεστ σέλερ στο κοινωνικό μυθιστόρημα.

Ηταν, λοιπόν, «Ο Ιούδας φιλούσε υπέροχα» ένα ζουμερό «ρομάντζο» περί μοιχείας ή μια σαρκαστική παρωδία των ψευτοσυνείρων, γυναικών και ανδρών, για τον τέλειο γάμο; Ηταν «Οι τοξικές ενώσεις του αρσενικού» ένα αναμάσημα των life style αντιλήψεων ή μια γυναικεία ματιά που υπονομεύει τα στερεότυπα; Γενικότερα, ήταν τα πρώτα της έργα άξια της κριτικής καταδίκης ή κακώς εντάχθηκαν στα απορριπτέα μπεστ σέλερ;

Το προκείμενο μυθιστόρημά της είναι το δεύτερο που αναφέρεται στην Ανατολική Γερμανία, μετά την «Εραποστολική στάση» (2017). Κεντρικό πρόσωπο, ο Σταύρος, ο οποίος, ανάπηρος από το ένα χέρι, στέλνεται από τη μάνα του (για να γλιτώσει από την ελλαδική μιζέρια) στη Λαοκρατική Δημοκρατία της Γερμανίας, όπου βρίσκει προστασία κι ένα πρόσθετο ξύλινο μέλος. Βρισκόμαστε στις αρχές της δεκαετίας του '50, όταν πολλά «παιδιά του Μάρκου» φυγαδεύονται

και μεγαλώνουν υπό την κομμουνιστική κηδεμονία. Ο Σταύρος συναντά τον ζηλωτή δάσκαλο Πέτρο Νικολάου, τον απατεώνα μακρινό θείο Πάννη Παπαδάκο, την Εβραία σύζυγο του τελευταίου, Σιμόνε, και τη νεαρή Μάρτα: έτσι, οι τρεις κατεχθόνσιες που ανοίγονται μπροστά του θα τον οδηγήσουν στη μάθηση, τον έρωτα και... τη Στάζι.

Η Μ. Παπαθανασοπούλου προσθέτει δύο αριθμητές πάνω σε έναν κοινό παρονομαστή. Στο κάτω μέρος του κλάσματος βρίσκουμε τη ρέουσα αφήγηση, τη συγγραφική δεξιοτέχνη, την απλοχεριά που κάνει την ιστορία να τρέχει με τον κατάλληλο ρυθμό και τα σαφή περιγράμματα μιας πολυδαίδαλης ιστορίας. Η συγγραφέας ξέρει να αφηγείται και να κάνει τα έργα της θελκτικά κι ενδιαφέροντα. Οι δύο αριθμητές, τώρα, έρχονται να συζύξουν το πολιτικό -καθώς το κομμουνιστικό μπλοκ συναντά τους αριστερούς Έλληνες αυτοεξόριστους και η Lebensborn τον μεταπολεμικό Ψυχρό πόλεμο- με το ερωτικό, απομεινάρει μιας ροζ προϊστορίας που ανθίσταται μέσα στη γραφή της πεζογράφου.

Η ελληνική περίπτωση συναντά τη νορβηγική, αφού εκεί εφαρμόστηκε από τον Χίμλερ ένα πρόγραμμα ευγονικής: Άριοι Γερμανοί, με τα καλύτερα δυνατά χαρακτηριστικά, γονιμοποιούσαν υγιείς νεαρές Νορβηγίδες, ώστε τα παιδιά τους να έχουν τα ιδανικά γονίδια και να μεγαλώσουν στη γερμανική επικράτεια ως η νέα γενιά που θα συνεχίσει το ναζιστικό όραμα. Η Μάρτα, λοιπόν, παιδί μιας τέτοιας πολιτικής, γεννημένη μάλιστα στις 7 Οκτωβρίου, την ίδια ημερομηνία με τα γενέθλια του Χίμλερ, αλλά και με την ίδρυση της

Μάρα Παπαθανασοπούλου

Ανοιχτό Βιβλίο

ΜΑΪΡΑ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ
Τα παιδιά της μεγάλης σιωπής

ΜΑΪΡΑ ΠΑΠΑΘΑ-
ΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ

**Τα παιδιά
της μεγάλης
σιωπής**

Μυθιστόρημα

Σελ. 404

ΠΑΤΑΚΗΣ, 2023

**Το μυθιστόρημα
αναπλάθει αληθοφανώς
πολλά από τα δεδομένα
των δύο κόσμων που
περιγράφει και μέσα
σ' αυτούς εμβάλλει
το θέμα της, υπάγοντας
το ατομικό, που
θα θέλαμε να είναι
ανεξάρτητο,
στο συλλογικό, που
έρχεται ερήμην μας
να μας επιβάλλει
τη λογική του**

ΛΔΓ, συναντά τον Σταύρο, παιδί ενός άλλου είδους παιδομαζώματος (ή παιδοφύλαξης).

Η Μ. Παπαθανασοπούλου εστιάζει τον μεγεθυντικό της φακό στην Ανατολική Γερμανία, ώστε να διερευνήσει πώς δύο μυλόπετρες της Ιστορίας, η ναζιστική ιδεολογία και ο κομμουνιστικός ολοκληρωτισμός συντρίβουν τις ανθρώπινες σχέσεις. Οι τραγικότητες, αυτή της über alles πολιτικής μιας απάνθρωπης ευγονικής και αυτή της συγκεντρωτικής ματιάς του Μεγάλου Αδελφού, μεταμορφώνουν τον έρωτα σε καχυποψία, όπου οι βεβαιότητες σμπαραλιάζονται και η ιδιωτική ζωή μετατρέπεται σε άθυρμα υπέρτερων αφηγήσεων. Το ανοικτό τέλος του μυθιστορήματος, που έχει ωστόσο αφήσει νήματα προς την ερμηνεία αυτής της σύγκλισης δύο νέων απάτριδων και απατόρων, οδηγεί ακόμα περισσότερο τον αναγνώστη να συναισθανθεί ότι η μοίρα, όσο κι αν πιστεύουμε στον ιντερμινισμό της ανθρώπινης ζωής, η μοίρα, που παίρνει τη μορφή της ιστορικής νομοτέλειας κινούμενης από ισχυρούς κουκλοπαίχτες, δεν επιτρέπει συχνά το αυτεξούσιο και τη χάραξη μιας προσωπικής γραμμής.

Η Μ. Παπαθανασοπούλου, λόγω και των σπουδών της, γνωρίζει τη γερμανική πραγματικότητα, αλλά φαίνεται ότι επιπλέον αναζήτησε το ιστορικό συγκείμενο της εποχής. Έτσι, το μυθιστόρημά της αναπλάθει αληθοφανώς πολλά από τα δεδομένα των δύο κόσμων που περιγράφει και μέσα σ' αυτούς εμβάλλει το θέμα της, υπάγοντας το ατομικό, που θα θέλαμε να είναι ανεξάρτητο, στο συλλογικό, που έρχεται ερήμην μας να μας επιβάλλει τη λογική του.